

Hofjægermester, Christian Benedictus Johan Ludvig Conrad Ferdinand
Greve Reventlow til Aggerupgaard.

R. 12-3-1907

Meddelelse om mit Liv

Etelsen ved Bremen, den 27. October 1907
Sign. Christian B. Reventlow

Mit Fædrenehjem

I een af det flade Lollands skjønneste og mest afvekslende Egne paa Pederstrup, en Hovedgaard under Grevskabet Christianssæde, kom jeg til Verden den 2den Juli 1845.

Hvor blev dette Sted mig kært med sin venlige, skovomkransede Sø, i hvilken da hvert Foraar foruden Graaænder og Blishøns ogsaa et Par vilde Svaner opslog deres Bo under voldsomme Kampe med Medbeilere til Besiddelsen, - Søslag, der fulgtes at mig med den mest levende Spænding.

Jeg streifede om i Skov og mark med jævnaldrende Drengene, var Folkenes svorne Ven. De undrede sig over, at jeg, der ikke behøvede det, altid var tilstede, naar de drog ud om morgenen, - og ingen Ret har smagt mig bedre end den "Mellemmad", de i Marken delte med mig.

Mine forældres Hus, nu længst nedrevet, bar det skønneste Rosenflor højt op ad Muren; mine Søskende og mig var det strengt forbudt at bøje os ud af Vinduet for at plukke deraf.

I sin Ungdom havde min Fader, Eduard Reventlow¹ været Attaché ved Gesandtskabet i Lissabon; han bar i denne Stilling Husarløjtnants Uniform. Hans Ophold her faldt i bevægede tider, 1835-36; Maria da Gloria havde lykkelig befæstet sin Dronningestilling overfor Don Miquel; men Liberale og Conservative stedes om Magten; mangt et bekendt Navn forekommer i hans Breve fra disse Aar.

Nu havde han den største Del af Pederstrup, der var over 800 Tdr. Land stor, i Forpagning, medens hans ældre Broder Ferdinand, der 1851 efter Faderens død blev Grevskabets Besidder, selv drev det øvrige.

Begge var tillige dygtige Ryttere og Hestekendere. Jeg glemmer ikke min Overraskelse og Glæde, da jeg engang paa en Fødselsdag traadte ind i min

¹ Født den 8' April 1810

Faders Værelse i Stueetagen og saa, hvilken Gave til mig den rummede: En lille opsadlet, ølandsk Hest, behængt med Blomsterguirlander, var ad Stentrappen, der førte op til Huset, bleven ledet derind. Et Bevis blandt de mange paa mine Forældres varme Kærlighed.

Min Onkel boede i et andet, det blaa Hus – saaledes kaldet efter Tagets Farve – nær vort; han var da, indtil 1859, endnu ugift. Huset blev senere af Meldahl med Peter Boisen – Peter Yndig kaldet – siden Arkitekt i Ystad, Søn af Magister Lars Boisen i Vesterborg, som Conductør ombygget til et Slot.

I ringe Afstand fra disse tvende Huse, i et tredje, det gule kaldet – ligesom vort nu jævnet med Jorden – boede min Bedstefar, Statsministerens søn². ”Den ædleste Søn af den ædleste Fader” kalder Rugaard³ ham. Han var Husmandens trofaste Ven, - i Ord og Skrift, i Raad og Daad hans Lykkes Befordrer. Inderligt religiøs, udgav han et lille Skrift ”Til Medchristne”, hvori han søgte at imødegaa Berettigelsen af Troen paa Helvedesstraffene. I Stænderforsamlingerne i Roskilde og Slesvig tog han virksom Del. Hans Hustru, Benedicte, født von Qualen, døde allerede 1813, 38 Aar gl., efter 13 Aars Ægteskab; næppe nogen Dag i hans senere lange Liv er dog hengaaet uden sjæleligt Samfund med hende.

I en Bog, der bærer hendes Navn og er trykt 1831 hos H.P. Jørgensen i København, fremstiller han sin Christendomsopfattelse og sine Tanker – frie og selvløse i lige Grad – om de højeste Ting. Den vilde sikkert endnu være et værdifuldt Culturbidrag.

Huset styredes af hans ugifte Datter Malvine (1806-91). (Søsteren Hilda 1804-1868, var 1829 bleven gift med hans Broder Einar, 1788-1867, paa Pugerup i Skaane); indtil hans Død fulgte hun ham som hans Skygge, opfyldt, som han, af Ønsket om at lindre Nød og fremme Udvikling.

For øvrigt boede der indtil deres Død, henholdsvis 1848 og 1864, hans Søstre, Louise⁴ og Charlotte⁵. Den første, blid og forstandig, havde været de moderløse Børns og tillige den afdøde Moders Broderdøtre, Line og Emma von Qualens, Opdragerinde. Disse boede ligeledes fra deres tidlige Barndom af, og indtil de i en høj Alder afgik med Døden, paa det gule Hus. Den gamle Tante Charlotte ser jeg for mig, kommende fra sin Stue ind i Dagligstuen, med sit ivrige, noget distræt væsen. Hun havde en grøn Skærm for Øjnene, der var røde og betændte fra den stadige Beskjæftigelse med, til flere af Familiens Medlemmer, at afskrive Forældrenes, Statsministerens og hans Hustrus breve. En af disse Afskrifter er i mit Eje og benyttet i Oversættelse til Udgivelsen af ”En dansk Statsmands Hjem omkring Aar 1800”. – ”Voyage

² (1775-1851 Selmers Nekrol. Saml. 2den Aarg, S. 519-536) Rhodes Samlinger til Laaland og Falsters Historie I s. 561 og efterfølgende, ved Friis (1859)

³ Biogr. Leks. XIV B, s. 413

⁴ f. paa Bernstorff Slot 1783

⁵ f. 1790

de jeune Ancharsis” og ”Oevre de Florian” husker jeg blandt de talrige Bøger paa hendes Boghylde. En ældre Søster af begge disse, Sophie⁶, havde ophold i Slesvig og døde der. Paa hendes Gravsten lod min Bedstefader sætte følgende Indskrift ”Vielen ist das Leben nur ein schwerer Traum; der Tod ein seliges Erwachen”.

Med de tvende andre Huse var der den livligste Forbindelse; deres Beboere spiste der hver Søndag, hidkaldte ved Gongon’ens Lyd.

Ofte besøgte Pederstrup af min Bedstefaders Brødre, Ernst⁷, der som Officer havde deltaget i Norges Frihedskamp, Einar, der tillige var hans svigersøn, Ejer af Pugerup i Skaane, Ludvig⁸, bosat paa Sandberg, senere i Preetz, og Fritz⁹, død som Gesandt i London, med deres Familier. Ogsaa af Broderen Conrads sørgende Enke, Conradine, f. Rosenkilde¹⁰, der aldrig forvandt Tabet af sine Eneste Børn, to blomstrende Døtre, der med kun et Aars Mellemrum, 1853 og 1854, bortreves fra hende.

Intetsteds har vel Livet formet sig mere patriarkalsk end her i min Barndom. Den bekendte Muremester Wienberg¹¹ i Kjøbenhavn, tidligere i Nakskov, sagde mig engang, at det for ham som ungt Menneske havde været af den største Betydning at se noget saadant! Ikke heller har jeg kendt nogen rene, inderligere Sønnekærlighed end min Faders. Endnu paa hans Dødsleje var hans Fader stedse i hans Tanker og hans Tale.

Til dette Sted og ind i denne Kreds kom min Moder, Datter af hannoveransk Major Chr. von Heimbruch og Hustru, født von der Wisch, i Aaret 1844 fra Verden i Hannover, endnu ikke tyve Aar gammel. Skønt baaren paa Hænderne af min Fader og alle hans, har vel i de første Aar Ensomhedsfølelsen undertiden kunnet komme over hende. Fuld af Liv, Vid og Skønhed var hun blevet omplantet til et fremmed Land, fjernt fra hendes talrige Slægtninge og Venner, hensat i en tæt sammensluttet Kreds af lutter langt ældre. Det var ikke for en ung Hustru de letteste Vilkaar at danne et eget, selvstændigt Hjem under. Og nu det spændte Forhold til Tyskland, den første slesvigske Krig, hvori hendes eget Fædreland tog del! Ja, det sendte endog nogle af hendes allernærmeste imod os. ”Jeg var en tysk Pige, men er en dansk Kone” sagde hun selv, og hun blev for mine Søskende og mig den bedste, forstandigste, omsorgsfuldeste Moder. Da min Fader 1868 døde, vare mine to yngste Brødre, Ferdinand, nu Gesandt og Eduard, Formand i Direktionen for Østifternes Kreditforening, kun tretten og syv Aar gamle; men ogsaa deres Opdragelse lykkedes det hende i sin Enkestand at fortsætte og fuldføre paa bedste Maade.

⁶ f. 1779, død 1846

⁷ f. 1786 d. 1859

⁸ f. 1780 d. 1857

⁹ f. 1791 d. 1851

¹⁰ f. 1806 d. 1884

¹¹ 1819-1901, Biogr. Leks. 18 B 8 H, 1 s. 563

Gennem hele mit Liv har jeg i Danmark kun kendt varm Fædrelandskærlighed, om end under forskellige Former, rigest tidt, hvor den mest blev draget i Tvivl.

I sin tidlige Barndom maatte som Følge af den lykkeligt tilendebagte Krig Bølgerne gaae særligt højt. Jeg husker, med hvilke Tanker jeg som lille paa Væggen over min Seng ordnede og ophængte Billeder af Oberst Helgesen, Generalerne Rye, Bülow, Schleppegrell, de Meza og Krogh. Af de versificerede Underskrifter mindes jeg den, der gjaldt den sidste:

”Du Grænsevogter for vor gode Sag.
Forkæmper, Formur for vor Ret og Ære,
Dit Navn, som lyste højt paa Kampens Dag,
I Fredens Dage skal velsignet være.”

En beslægtet Familie boede paa det nær beliggende Herresæde Juellinge, Grev Julius Frijs¹². Besidderen af dette, havde – 1847 – ægtet Benedicte, en datter af min Faders, 1829, kort efter sig Bryllup med Polly Holck Winterfeldt¹³, bortrevne ældste Broder Christian. Enken tog derefter Ophold hos dem; i sin sorte Sørgedragt, som hun stedse bibeholdt, med sit skønne Ydre, sit milde væsen, fuldt af Værdighed, staaer hun levende for min Erindring. Ved Datterens Fødsel havde der hersket stor Spænding; var der bleven født en Dreng, ville de Reventlowske Godser være gaaede over til ham. - Folkeyndest besad Grev Frijs i højeste Grad., hvortil vel meget bidrog, at han i Modsætning til næsten alle sine Standsfæller, tilhørte den nationalliberale Parti. Dertil var han arbejdsom, fordringsløs og beskeden, gæstfri og gavmild. Til de saaredes og faldnes Efterladte gav han 1864 10.000 Rd.

Til begge Familiers nærmeste Omgang hørte et med mine Forældre jævnaldrene Ægtepar. Daværende Jægermester William Berner – tidligere paa Dalbygaard og Bruusvang, siden Forpagter paa Haugaard under Baroniet Juellinge var Søstersøn af Grevinde Frijs' Moder, hans Hustru, Mary, en af Admiral Christmasses tre for deres Skønhed bekendte Døtre, Søster til fru Augusta Falsen og Grevinde Maloine Hamilton.

Traadte man ind paa det gamle Skjelstofte, - det nye er opført i nogen Afstand herfra, - mødte Øjet paa Væggene i det hyggelige Stuer spanske Kongebilleder og andre Minder fra dette Land; Don Charles derimod omtaltes med Uvillie.

Her boede som Forpagter den praktiske, sparsommelige og dygtige Landmand Theodosio Wibel – ”en udmærket Jordblander”, udtalt ”u-demærket”, kaldte den berømte Tesdorff¹⁴ ham - med sin katholmske moder og sine Søstre Rosalie, Adeline og Seraphine. Alle vare de højtdannede, mindede alle, som i Navn saa i Ydre om det gamle Hjemland ved Middel-

¹² 1821-1885 Rhode S. I, 183

¹³ Rhode Saml., 160

¹⁴ Biogr. L. XVII, s. 134

havet, og dog havde hver sit Særpræg; Rosalie: mild, ligesom svævende over det hele, Seraphine med et lidt skarpere, husmoderligt Tilsnit, Adeline bleg og belæst, fin i sit Væsen. Hun underviste i nogen Tid Døtrene paa Juellinge og har sikkert ved sin Indflydelse bidraget til, at disse graciøse, men kaade og overgivne unge Piger bleve de stilfulde Damer, som hvilke de begge, Grevinde Polly Ahlefeldt og Baronesse Frijs, nu ere bekendte i det kjøbenhavnske Selskabsliv.

Pastor Garde¹⁵ i Horslunde havde været min Faders Lærer; det gamle Venkabsbaand brast aldrig. Jævnlig Spadsereture med vore Forældre, gjorde vi Børn til ham, hans fine sarte Hustru og dennes Søster, ”Moster” kaldet, ogsaa af al deres Omgang. Med Myndighed forestod den sidste Husets Styrelse og Børnenes Opdragelse.

Nævne maa jeg endnu Dr. med Haderup¹⁶ i Vesterborg, en udmærket Læge, trofast Ven og elskværdig Personlighed, livligt æsthetisk og politisk interesseret. Hans Hustru, ligesaa fuldt ud Kvinde som han Mand, var en Adoptivdatter af Professor Nachtigall, der er bleven kaldt Gymnastikens Skaber i Danmark. Døtre havde de ikke, men deres to ældste Sønners, Ludvigs og Victors – den sidste nu Dr. med., Professor og anset Tandlæge – Venner samlede de ofte i deres Hjem i den venlige Lægebolig. Til disse hørte foruden Sognepræsten, Magister, siden Dr. Lars Boisens¹⁷ Sønner, Christian, nu cand.jur. og Grosserer, og Povl, nu Valgmenighedspræst i Kjerteminde og saa min Broder Ludvig (Folkethingsmanden) og jeg. Ved Punchebordet tog da Husherren selv Plads blandt os unge, og Sang og Tale vekslede under hans Anførsel. Det var en af de smukke Sider af den nationalliberale Tid, Karakteristisk for den. En slig Hengivelse i Sangen har jeg gennem hele mit Lange Liv kun genfundet én Gang senere – ved Drachmannsfesten paa Raadhuset! Ak, hvor boblede Vandene derefter omkring i Landet.

Præstegaarden laa nær derved. Dr. Boisen, ”Grundtvigianismens Forpost imod syd”, var stillere af Væsen end hans Broder, Fritz, i Stege¹⁸. Han ejede digteriske Anlæg, var Oversætter af indiske Sange, udgiver af en Israelshistorie, ved festlige Lejligheder – ogsaa i vor Familie – Egnens Lejlighedsdigter.

De religiøse Anskuelser paa Pederstrup stod dog mere i Samklang med hans Fader, Biskoppens¹⁹, og Sønnerne dadledes, fordi de ved hans Baare tog bestemt Afstand fra ham. Naar ere Fader og Børn, hvor gode og dygtige de end kunde være, af samme Mening? Naar Tidsløb og Tidsaldre ophøre! Han havde været et lysende Eksempel paa Kjærlighed til Gud og Næsten. Grundtvigianismen stillede stærkere Fordringer til Christennavnet. Præstegaarden indbød imidlertid ofte Egnens Unge til en svingom ligesom Jørgen-

¹⁵ Rhode Saml. I, 174, nr 19

¹⁶ f. 1806 d. 1870

¹⁷ f. 1803 d. 1895, Biogr. L. II s. 489, Rhodes Saml. I. 280

¹⁸ f. 1808 d. 1882, Biogr. L. II s. 475

¹⁹ f. 1762 d. 1831, Biogr. L. II s. 482

sens paa Søllested og Hastrups paa Vintersborg. Venlige elskværdige Døtre, Børnekjære, gæstfrie Forældre var der her som der. Jørgensen – senere Etatsraad – var ivrigt politisk, en virksom og dygtig Landmand. Egnen og Kredsen, bl.a særligt det Boisenske Hjem, har han beskrevet i ”Mine Erindringer”, trykt hos Bianco Luna 1891. I ”F. E. Boisens Levned,” ved P. Boisen (Schønberg) – har den skildrede – s. 5. – 100 – selv givet et malende Billede af sit Barndomshjem med dets Kjærlighed og dets Brydninger. – Om Vintersborgs Ejer sagde Smaafolk en Høst: ”Vorherre nænner ikke at lade det regne, fordi Hastrup ikke har faaet sin Lade bygt færdig.”

Mild og venlig nærmede Videnskaben sig mig først igennem Skolelærer Ernst, naar dennes hvide Hest bar ham fra Mageltving til Pederstrup. Timerne vare mig en Lyst, og Charaktererne næsten udelukkende med UG – med Kryds, Slange og Spadserestok endog! Da brugtes endnu den gamle dansk-gothiske Bogstaver, der senere blev afløst af de latinske.

Dog hvor længe var Adam i Paradis? Indtil Leutnant, cand.theol. Conradsen holdt sit Indtog som Huslærer paa Pederstrup, med et Ridderkors, vundet i den første slesvigske Krig²⁰ paa Brystet. I stedet for Lov, Pris og UG med Kryds fulgte nu Lærebog, Ridepisk, tysk Grammatik og al Livets Alvor!

Ridepikken var endnu det tungeste; ”Hr. Conradsen” kom engang kort før min Fødselsdag hjem med denne, vel indsvøbt, bunden til sin Kuffert. Jeg gættede rigtigt, hvad det var, ak, men gættede Fejl paa, at det maatte være en Fødselsdagsgave til mig! Jeg skulde faa andet at føle! Ikke blev den røde Ganger, der udkaaredes til Ridehest, for ham, ene om at smage den. For hvert Minut, jeg kom for sent til Undervisningen, blev taksten ét Slag.

Det gik dog kun til en Tid, engang satte jeg en Record paa tyve minutter, det var mere end den kunne taale. Den brast, og dermed var dens Saga ude, men ikke Alvoren. Min samvittighedsfulde Lærer – thi det var han i høj Grad og havde meget Godhed for mig – noterede omhyggeligt op hver Fejl jeg begik, for at der ved Repetitionerne kunne tages særligt Hensyn til Hullerne i min Viden.

Uovervindelig var han dog ikke. Da Frøken Sophie Hegemann²¹, datter af Hofpræsten i Bückeberg, efter at have undervist paa Knuthenborg blev min Søster Benedictes Lærerinde, mødtes stundom Lærerkrafterne, hver med sin af Søskende, ”hvor de vilde Skovduer kurre”.

Der lod Frøken Hegemann sig ved hans indtrængende Veltalenhed overbevise om, at Hertugen af Augustenborg virkelig var en Forræder! Til Gengæld vand hun Hr. Conradsens Hjerter og fulgte ham som hans Hustru til en

²⁰ En Feilhuskning: Han udnævntes til Ridder af Dannebrog d. 23de Juli 1900, som Sognepræst i Hvirring og Hornborg (Mindeblade over K. D. Conradsen ved Lærer J. Petersen, Flemming, (faaes paa Horsens Dagblads Kontor) Officer blev han derimod under Krigen, og det er af Uniformen, jeg har modtaget det stærke Indtryk

²¹ Mindeblade over K. S. Konradsen s. 6 og 100-101

Præstegaard i Jylland. Han blev kendt Grundtvigianer og har siden sagt mig, at hans Opdragelsesprincipper ganske havde forandret sig! Var han tilfreds med min Flid, kunde han for øvrigt ogsaa belønne rigt ved at læse højt for mig, bl.a. Bekkers Verdenshistorie!

Barnesindet er mærkeligt; aldrig nævnede jeg for mine Forældre noget Ord om Tugtelse før mange Aar efter, ligesom jeg senere for dem fortaug de Straffe, der overgik mig i Skolen. Forbavset udrød min Moder: ”Du dumme Dreng, hvorfor har du aldrig sagt det? Det var en bestemt Aftale, at legemlig Revselse ikke maatte Anvendes!”

En Yttring af en Huslærer i Conradsens eget Hjem er bleven mig gjenfortalt, efter at dette var skrevet. Børnene var jo meget løsslupne og uartige, og jeg turde ikke slaa dem! Sætte dem paa Plads derimod, det turde jeg – og benyttede mig deraf til at gjøre dette saa kraftigt, som jeg var i stand til!”

En Illustration til Virkningen af Forbud igjennem de vekslende Tider.

Skoletiden, 1857-64, i Nykøbing paa Falster

Saalænge man gik i Skolen, ønskede man sig ud af den. Ser man tilbage paa sit Skoleliv, da ligger det – for mig i det mindste – i et gyldent Lys.

Indtrædelsen var jo rigtignok vemodig og sorgfuld. Mine kære Forældre fulgte mig derover til Rectors, Professor Caspar Paludan Müllers, Hus. De bleve, til jeg var krøben i den fremmede Seng; saa kom de ind til mig, sagde Godnat og efterlode i min Haand en lille Guldmedallion med Laag paa hver Side. Det ene dækkede for min Faders, det andet min Moders Photographi. Hvor ofte ere de ikke siden blevne aabnede!

Naar senere af og til min Fader besøgte mig, saa var det ikke frit for, at den sædvanlige Drengubarmhjertighed gav sig Udslag i, at der samledes en Flock Disciple ved Færgebroen for paa Afstand at overvære min Afsked med ham. Pr. Dril istemte de da et dundrende Hurra, naar Færgejollen havde ført ham bort.

Rector var en streng Mand, strengest mod mig, der boede i hans Hus. Førtes jeg af Duksen ned til ham med en Anmærkning i den frygtede grønne Protokol, da var Straffen mig vis! Anmærkningen lød gerne: ”Reventlow urolig og uopmærksom!” thi jeg hørte til de Disciple, der ligesom ifølge et medfødt Anlæg ikke kunne sidde stille.

Saa udvalgte et af de mange Spanskrør af forskellig Tykkelse, der havde deres Plads i Stuens Hjørne og Eksekutionen foregik. Lærerne turde ikke straffe, kun Rektor selv, og det skete med ubønhørlig Strengthed. Han var jo

ansat ved Skolen for at genoprette den under Forgængerens, Rektor Rosen-dahl, noget svækkede Disciplin, og det lykkedes ham, saavel overfor Lærere som Disciple, trods hans store Tunghørighed. Af de første var der kun en, der undertiden turde tillade sig et Frisprog – Skolens Nestor, den gamle, hvidhaarede, men kraftige Overlærer H. V. Blicher²², siden 1815 Lærer ved Skolen, den samme, der under den forrige Rektor ene sagdes at have været Ordenens Støtte. Engang mødte Paludan-Müller ham paa Trappen efter Skoletidens Begyndelse: ”Klokken er frem Minutter over, Hr. Blicher!” ”Mit Uhr viser ti Minutter over!” lød det koldsindige Svar; ”Paven” kaldte Disci-plene ham.

Ja meget var der, som kunde virke nedslaaende; mest paa den, som kom fra Landet; hvem der var opvokset i Byen, havde langt lettere ved at klare sig.

Med sikkert Blik udfandt Kammeraterne en Dreng af lige Styrke med mig og tilmed af det iltreste Temperament, hvad der havde indbragt ham et særligt Kjendingsnavn: ”Tippe”. Hans virkelige Navn var Christian Dons, hans Fader Præst i Radsted paa Lolland; selv foer han senere til søs.

Og Budstikken løb: ”Nu skal Tippe og Graf slaas for Alvor!” En slig Kamp blev det, fra min Side ført med Fortvivlelsens Kraft.

”Circenses” manglede altsaa ikke, ”panes” ligesaa lidt; hver Dags Formid-dag kl. 10, i det store Frikvarter, indtog Hvedebrøds-konen sit Stade i det vi-de Portrum, og hendes Jødekager, Bakkelser, og ”last but not least”, Snegle – ja de gik visselig af som varmt Brød.

Ude i Gaarden stod der – og staar der endnu – et mægtigt Valdnøddetræ. Kvistene bandtes sammen i Knipper, en stakkels Delinkvent lagdes over en af de kraftigste Disciples Knæ, og nu piskedes der løs af ivrige Hænder, hvor Formerne vare blødest.

”At faa Næver” opfandtes i min tid og var ikke heller nogen Spøg - undta-gen for Eksekutorerne! En ulykkelig opstilledes i et Hjørne af Klassen. Samtlige Kammerater flokkedes om ham og holdt i stivt udstrakt Arm deres knyttede Hænder tæt op mod hans ansigt Frikvarteret igennem, saa han var ude af Stand til at røre sig.

Eller man stillede i Skolegaarden op i et Hjørne, saa at Øjnene vendte lige imod den luende Sol, noget, der var en Pine særligt for mig.

Hvad der imidlertid af den ventede Rædsler havde tegnet sig uhyggeligst for min Indbildningskraft, var dog ”Indvielsen”. Den skulde bestaa i, at man li-gesom indmuredes i Sne, saa Luften ikke kunne faa adgang.

²² N. F. S. Grundtvigs første Hustrus Broder. Rhodes Saml. II, 542 og 170-171

Forunderligt nok: Jeg skaanedes derfor; maaske var den ogsaa allerede i færd med at gaa af Brug. Eller løskøbte jeg mig med Kager? Der foresvæver mig noget om, at dette var Tilfældet, og at det skulle have virket uventet imponerende, da jeg sagde: ”Værs’go’, der har i en Tremark, saa kan I selv købe!”

Pinslerne, der i gamle Dage havde været langt raare og mere grovkornede, kunde altsaa endnu være ret raffinerede. Sørgeligt, at de haardest ramte saadanne, som led mest under dem ifølge deres bløde Natur, samtidig med, at denne meddelelse deres Væsen noget uhjælpeligt keitet, der virkede yderligere æggende paa Kammeraterne. For min Tanke staar Laurids Buch. Heller ikke hans afdøde Fader, tidligere Adjunkt ved Skolen, ”Bertha” kaldet af disciplene, havde evnet at værges sig mod disses Drillerier. Ligesaa vaabenløs imod dem var desværre Sønnen, i øvrigt afholdt, godhjertet og flittig. Jeg tror endnu at se hans tvungne Smil, hans forlegent fortrukne Ansigtstræk, naar Øjeblikket for en Fællesoptræden imod ham uafvendeligt nærmede sig.

Hans Dygtighed og Begavelse syntes at spaa ham den smukkeste Fremtid. Uformuende, som han var, naaede han dog kun at blive cand.phil. og senere Lærer. Da jeg sidste hørte om ham, opholdt han sig paa Oringe Sindssygeanstalt, og jeg spørger med Vemod mig selv, om de brudte Forhaabninger ikke staa i nogen Forbindelse med, hvad han i Skolen maatte gennemgaa.

Hos Flertallet af os andre have Lidelserne i Erindringen tabt deres Kraft. Glæderne derimod ligesom gennemlever man paany i al deres Friskhed. – De raske Kampe paa Grusgravene ud ad Lindskoven til, takkede og utilgængelige som Fjeldsider i vore Øjne, hvor særligt min trofaste Ven, Otto Viggo Larsen, nu Overlæge ved Sygehuset i Randers, udmærkede sig! Han sendte mig nylig fra Brocken et Telegram paa den halvtredsindstyvende Aarsdag for dette Venskab, der stiftedes, da jeg første Gang mødte ham i sin brune Trøje i Færgestræde i Nykøbing. Hans Mormoder, Madam Ørbæk, hvis Fader havde været Forvalter paa et Krongods paa Falster, fortalte mig, at hun havde kendt min Oldefader, Bondestandens Frigører. Morsom for mig at høre den gamle Kone sige: ”Han holdt altid mest af det Øl, jeg bryggede!” Betegnende ogsaa for, hvor nøje Bondens Venner prøvede alt, - lige til Øllet. Herlige vare Spadsereurene under de mig evigt kære Rønnebærtræer, ud forbi Gaarden Eiegod, at Landsbyen Kraghauge til, med det blaaende Guldborgsund paa venstre Haand. Eller forbi Vesterborg til Bangsebro Skov.

Naar have Jordbærrene smagt som der eller paa Prindsholm? Ak, men dertil knytter sig et grufuldt Minde om en Regning til Discipel Reventlow fra Købmand P. C. Berg, saalydende ”I Varer og Contanter 14 Rd.” ”Som bedes udbetalte inden 14 Dage!”

Hvad skulde jeg Syndens Menneske gøre?

Min ældre Skole- og Husfælle, Frits Paludan-Müller, Rectors Brodersøn, nu Læge ved Gisselfeldt, røstes over min svare Kvide, og jeg blev hjulpen, hvad der ved summens svimlende Størrelse havde syntes mig hartad umuligt!

Men tilbage til Glædens Veie, der denne Gang føre paa Glatis. Naar vi om Vinteren havde ”Maanedsløv” – d.v.s. en Eftermiddag fri – kunde selveste Rector trods nogen yngre en yppig Skøjteløber, undertiden stille sig i hele Skolens Spidse og føre dem ud paa de oversvømmede, tilfrosne Enge.

I lyse Sommerdage stævnedes der paa bugede Snekker over Bølgen, den blaa, til den, paa den lollandske Side af Guldborgsund beliggende Hamborgerskov! Af den bugnende Frokost der, have navnlig Sardinerne fæstet sig i i det Mindste én Discipels Minde – frem for alle dem, Livet senere har budt ham.

Eller et mægtigt Vogntog førte Rector, Lærere og Disciple ud til Corselitze Skove. Med hvilken Ærbødighed saa vi ikke op imod Altanen over Slots-trappen, naar Rector paa denne bragte Kammerherreinde Classen Skolens Tak, fordi Fideicomissets Direction gæstfrit havde tilstedt den Kørsel i Skovene! Saa lejredes man i disse; Glassene vikledes ud, og blandt de mange Skaaler, savnedes aldrig Skaalen for Danmark, Norge, Sverrig og Finland, udbragt med Begeistring af en Skolediscipel fra Maribo, Christian Møller. Halds Vest blev ved disse Ture gjerne gjort til Genstand for Spøg; Det var dog intet til Garderoben henhørende, men en Yngling i en af de lavere Klasser²³, Præstesøn fra Møen, der stod i særlig Yndest hos Hald i syvende – øverste Klasse, hvis Fader var Stiftsprovst paa samme Ø.

Dog: ”Où est la femme”? Ja, hvor er hun? I Hjerterne, i byen, paa Spadserervejene, paa Ballerne, i Institutet – Frøken Hattesens! Derfor bare de Navnet ”Tutteprinsesserne”. Hvorfor brændte jeg dog den Samling af skønne Stambogsbreve, gemte i en sirlig Æske, jeg havde fra dem.

”Roser blomstre, hvor Du træder,
Huldt fremspire, hvor Du gaar,
Lykke, Ære, Magt og Hæder
Kranse hvert af Dine Aar.”

Saaledes lød et af dem. Hvorfor jeg brændte dem? Vel sagtens fordi der kom en anden, der lod Tutteprinsesserne bag sig, og hvem jeg mente at skylde en slig Autodafé.

Men Prinsesserne og deres venlig Tanker og Vers, de ere ikke derfor blevne glemte, saa lidt som de – det have vi ofte senere erfaret – nogentid glemte Barndomsvennerne under Livets vekslende Skæbner.

²³ Ludolph Vest

Ikke heller Ballerne, hos Procurator Blæsbergs, Consul, Købmand Edvard Benzons – Livlægens Fader – og Købmand Froms, hvor vi mødtes med dem. Jeg altid kun, indtil Klokken var slagen ti; da bød den strenge Husorden i Rectorens Hus, at jeg skulle hjem. Det svarede ganske vist til Reglen om at holde op, naar Maden smager bedst, og indbragte mig megen Medlidenhed, som gjorde Hjertet godt.

Hvilken Storm rejste sig ikke over de smule Vande, da Michaela Bartholin, datter af Forpagter Bartholin Eichel, med den Trolddom, der udgik fra hendes unge Skønhed og øgedes ved hendes gamle, berømte Navn, arvet fra lærde Forfædre, fra den mindere, af Linde beskyggede lollandske Herregaard Nielstrup kom over til en Skolebal.

Disciplene, hvis store Flertal havde svaret til den vakre, kloge Sophie Benzons Fane, delte sig nu to Hære, og Kampen bølgede hid og did som fordem mellem Achæer og Troer

Den nytilkomnes senere Mand – for begges Vedkommende dog først i andet Ægteskab – Professor, Dr. Med. Haderup, var da Discipel, og man forstaaer, at han stod i Rebellernes Rækker.

Stærk Bevægelse vakte det sjældne Tilfælde, at en Discipels Udkaarne blev en Lærers Brud. Det var Hans Dahlerup, i sjette (næstøverste) Klasse, hvem denne tunge Skæbne overgik, idet Karen From forlovede sig med Adjunct Neergaard – siden Rector paa Herlufsholm. Hans Bleghed, hans stumme Harm dannede længe Brændpunktet for vor skye Opmærksomhed, Hovedgenstanden for vore Samtaler!

”Jeg ta’er min og Du ta’er Din”! Saaledes gaar det jo i Dansen. Et smukt og stateligt Par tiltrak sig alles Øine, og umiskendelige vare de Følelser, de nærrede for hinanden: Salomon Drejer og Caroline From. Men neppe udveksledes der mundtlige Ord mellem dem; det var, og det blev: ”Lieder ohne Worte”

Kom vi saa undertiden til Punschegilder i det smukke Hjørnehus i Nygade hos Frøknerne Krebs – Lotte og Jane –, hvis Neveu var vore kære tidlige bortkaldte Kammerat, Henning Krebs – Faderen Præst i Koldby paa Samsø –, ja saa istemte man:

”Tag Dit Glas, min Ven,
Sig mig Din elskte Piges Navn,
Hvad hedder hun?”

Da var ingen i Tvivl om, hvilket navn de følgende Prikker betøde for hans Vedkommende:

.....
”Saa hedder hun,
Saa hedder hun!”

Og derefter klang det:

”Tak I, som sang saa vel og bra,
Tak I, som drak saa vel og bra, -
Tak skal I ha’e”

Et Skuespillerselskab kom til Byen; ovenover Apotheket laa Scenen, og naar Cupido fra denne sang:

”Jeg fødtes til Alverdens Lyst
og overalt man glad mig hylder.”,

da bankede de forfængelige Discipelhjerter omkap for den dejlige Anna West, Gudens værdige Fremstillerinde! Saa stærkt bankede de, at Bank udefra let kunde være bleven Følgen. Thi hos en Discipel i det Mindste, Rudolph Thierry – Søn af Godsforvalteren paa Sæbyholm og nu ansat i Magistraten – der formentes skriftligt at have givet sine Følelser Luft, anstilledes der Husundersøgelse. Et Medlem af Selskabet, Hr. Hyllested, forblev i Byen som Barber og Frisør. Anna West er senere bleven gift med en bekendt og anset Dyrslæge i Aalborg, der paa anden Vis har spillet en betydelig Rolle i det offentlige Liv.

Da vi ere ved Muserne, nævner jeg her den ”æsthetiske Forening”, vi Disciple i min Tid grundede.

Mange vare de Foredrag, som holdtes der; stærk og indgaaende den Kritik, for hvilken de blev Genstand. Foreningens Organ ”de hvide, vittige Blade” førte et frodigt, foraarssvulmende Liv. Nedskriveren af disse Linier har givet mangt et heksametrisk Bidrag dertil. Thi Wilsters Oversættelse af Homer fængslede da min Sands! Lad dadle Oversættelser, hvo vil! For mig vare de – Baden, Meisling o.s.v. – ikke en tiltrængt Støtte alene, men Kundskabskilder, livsvækkende aandfulde Lærere.

For Poesi, Sprog, Mythologi, Historie, Litteratur aabnede de fornemmeligt mit sind.

Et ikke heksametrisk, men fortrinligt Digt bærer mit Navn, men skyldtes den førnævnet Frits Paludan-Müller, der ikke vilde have sit sat derunder, og hvem jeg maatte love Taushed. Ofte har jeg skammet mig over dette falske Flag og ønsket, at det var ægte. Thi Frits Paludan-Müller, forenede med sin Blyhed sikkert meget af Farbroderens Aare.

Vor Forening brevvekslede igennem mig som Sekretær med en lignende, som Disciple i Randers lærde Skole havde dannet. Rectors Søn, Scheel Witte, førte paa dens Vegne Correspondancen.

Hvor forbausedes jeg ved siden hen i Tiden af min ældste Søn, Rudolph, der i 1890 var kommen i en københavnsk Skole, at høre, at Disciplene der sagde "De" til hinanden. Fælles Arbejde, fælles Glæder og Sorger havde mellem os Kammerater knyttet et Baand, der har holdt sig frisk Livet igennem. Mødes vi nu: vi ere de samme overfor hverandre, som vi vare for et halvt Aarhundrede siden. Spørg Chr. Brønsted, nu Læge i København, Haderup, Boisonerne!

To af mine kæreste Venner, dygtige, arbejdsomme, afholdte af alle, Overretssagfører H. Chr. Wegener og Højesteretsassessor Frits V. Nielsen (hvis Enke er en Søster til Kongens Adjudant, Capt. Holten) have funden en sørgelig Død. Den sidste naaede det Maal, han alt som Student havde sat sig, og mod hvilket han stræbte med urokkelig Consekvens. Og da han havde naaet det, var han brudt sammen! Ikke den eneste, hvem jeg har set det gaa saaledes. Han endte sit Liv i Middelfart Sindssygeanstalt: han, der havde været saa rationel, saa nøgtern, som faa, dertil fuld af Liv og Humor, lykkelig i sit Ægteskab, lykkelig tilsyneladende i alt!

Mod Slutningen af min Skoletid var Forholdet til Tyskland blevet mere og mere spændt. Frederik den Syvende døde, og Krigen udbrød.

Jeg mindedes Monrad som Folkethingscandidat, talende fra en Estrade paa Torvet og hører hans skarpe Røst lyde hen over Menneskemængden: "Naar Dagene bliver korte, tager man Nætterne til Hjælp!"

Han interPELLEREDES af Rectoren - Disciplenes Symphati var denne gang paa Monrads Side -, var ikke tilfreds med den Maade, hvorpaa hans Svar blev refereret i Stiftstidende, ved hvilken Paludan-Müllers Svigersøn, Adjunkt Wittrup, var medarbejder.

Nationalt ophidsede Arbejdere fra Bruns Jernstøberi droge ud til Ourupgaard, som den af vort Landbrug saa høitfortjente, men tyskfødte Godsejer Tesdorp ejede. Der beroligedes de imidlertid ved en god Behandling, fik Kaffe og Hvedebrød, og det sagdes, at Ejerens Hustru fra Vinduet tilviftede dem sit Farvel.

At Biskop Bindsbøll ved en offentlig Lejlighed havde holdt en krigerisk Tale, berettedes af Husets Svigersøn, Adjunkt Wittrup. Biskoppen var ellers den fredeligste Mand, højt agtet og æret af alle, - endnu langt mere, en det fremgaar af Omtalen i Biogr. Leks. S. 269. Rød og blaa og svær lyste hans Næse frem, den sælsomste Modsætning til de hvide Haar og Øjenbryn, de kloge, milde Øjne og det ærværdige Aasyn. "Mentitur" kunde man sige om den, som om Maanen.

Krigen brød løs, hilset af alle - men ikke af Paludan-Müller - med den største Fortrøstning! "Een Dansk vilde kunne overvinde syv Preussere!" hørte jeg ofte sige. "Den Kraft maatte Retten give!" Og min kære Ven, Frits Paludan-Müller, mindede mig om Grækernes Frihedskrig. I bevægede Tider maa

Historien holde for, naar det gælder om at strø Sand i Øjnene paa sig og sine.

Hvilket Indtryk gjorde da ikke Meddelelsen om de første Kampe ved Dybbøl paa mig! Telegrammet var opslaaet paa en Port, og med Forfærdelse læste jeg, at næsten alle vore højere Officerer vare faldne eller haardt saarede.

"Gudskelov, de dog ikke løb, som fra Dannevirke!" sagde Adjunkt, cand. theol. Claussens Hustru, som jeg kort derefter mødte.

Naar Amtsraadsherrerne, blandt disse den senere Etatsraad Meincke kom til Byen, kunde jeg paa Gæstgivergaardens Trappe høre dem udtale deres flammende Indignation over General Baglæns (d.e. Hegermann Lindencrone).

Paludan-Müller var ikke nationalliberal, delte ikke den almindelige Stemning, blændedes ikke af det fælles Haab. Han kaldtes derfor ogsaa tysk i Byen, hvor højt han end iøvrigt var anset. Ja, seks til syv Aar efter hørte jeg endnu Overlægen ved Oringe, Etatsraad Jensen, sige: "Desværre, han var jo ganske tysk."

Næppe har dog vel Nogen viet større Kærlighed til sit Fædreland, mere viet det sit Arbejde end han.

I hans Biografi ²⁴ siger Prof. Erslev de rammende Ord: "Selv vaagede han omhyggelig over sig, især hvor han kunde frygte, at hans brændende Kærlighed til Danmark kunde forrykke hans Dom". Betegnende baade for Skildreren og for den Skildrede!

Da man ønskede Sophie af Mecklenburgs, Frederik den Andens Dronnings, Forfædres Billeder fjærnedes fra Byens Kirke, tog han i Stiftstidende Ordet derimod.

"Fader er jo ikke Politiker"! maatte hans Hustru og Døtre, der beundrende saa op til ham, ofte ligesom til Forklaring sige. - Den første, Henriette, lille, travl og samvittighedsfuld, en Datter af Toldkammerdeputeret, Bankdirecteur J. P. K. Rosenstand Goiske ²⁵, skal tidligere undertiden have lidt af et tungt Sind. Hun var en punktlig, omhyggelig Husmoder; de tre ugifte Døtre, Amalie, Philippa og Julie, skiftedes til ved Husførelsen "at have Uge".

Undertiden, naar jeg var entret ind gennem Vinduet fra en utilladt Aftenudflugt, fandt jeg paa min Stues Bord en Seddel fra deres Haand, saalydende: "Fader har spurgt efter Dem; men vi sagde De var hjemme". Visselig, et sjældent Brud paa den Sandhedskærlighed, der fra Familiens Overhoved strakte sig til alle Lemmerne. Døtrene have senere paa Frederiksberg grundet en søgt og anset Pigeskole.

²⁴ Biogr. Leks. XI, 618

²⁵ Biogr. Leks. VI, 121

Tvende Damer fra Kjøbenhavn kom undertiden paa Besøg og æredes højt; den smukke og statelige Geheimeraadinde Kjerulff, Enke efter Overpræsident Kjerulff ²⁶, og Frøken Laura Kongslev, Datter af Konferensraad Kongslev hvis Biografi i Selmers necrologiske Samlinger IIB s 597, indeholder meget af Interesse, som ellers er lidet kendt, om Paludan-Müller Families tidligere Tid.

Husets Søn, Jens Paludan-Müller, havde da lige vunden Universitets Guldmedaille. Han lignede sin Fader ved de buskede Øjenbryn og ogsaa ellers i Ydre et tænksomt Blik, men var i Modsætning til ham noget distrahit og keit i sit væsen. Nu meldte han sig som menig Soldat; efter Slaget ved Sankelmark var han blandt de savnede.

Mørkere og mørkere blev Faderens Aasyn, ubøjeligere hans Strenghed, alt som Tiden skred frem, uden at nogensinde en Efterretning indløb. Dag efter Dag udførte han, som ellers, alle de Pligter, der paahvilede ham. Bittert udbrød han engang: "Nu kunde der dog vel snart været ofret Kanonføde nok."

Broderen, Digteren Frederik Paludan-Müller, var der oftere i Besøg. Efter Frederik den Syvendes Død var han med til at drikke Skaalen for den nye Konge. "Nu faa vi dog et Hof", hørte jeg ham sige.

Ofte har det undret mig, at netop han var Forfatter til "Brat af Slaget rammet". Det forekom mig ikke, at hans Stemning var ganske i Overensstemmelse med dette.

I tidligere Tid havde jeg hørt sige i Familien: "Det er godt, at han ikke udtaler sig paa Papiret; han kunde derefter let blive anset for en Slesvig-Holstener".

Selvfølgelig var derfor hans Fædrelandsfølelse lige varm og dyb.

Naar har en Digters Liv ikke frembrudt Overraskelser? Og hvor mange nye vilde glimte frem - som Stjerne ved Stjerne - , kendte man det tilbunds!

Ved Bordet kunde de mest haarrejsende Vittigheder komme fra hans mund.

Han æredes højt af Familien i Nykøbing; hans Hustru, Charite, ansaas af denne maaske nok ikke for at være ham jevnbyrdig i aandelig henseende.

En anden, siden fremragende Mand, Georg Brandes, Jens Paludan-Müllers Ven har jeg her lært at kende. Det tildrog sig min Opmærksomhed, at han, efter at være vendt tilbage til Hovedstaden, som gave sendte en af Døtrene Chamissos Digte.

²⁶ Biogr. Leks. IX 198

Sin Pietet for Familien bevarede han stedse.

Anden Del af Afgangseksamen kom, og med den Madvig, den berømte Philolog, som Ministeriets Tilsynshavende. I hans Nærværelse udbragte Rectoren, da Eksamen, paa et Fag nær, var endt, min Skaal ved Bordet, mindede om, at som min Broder Ludvig, der ogsaa boede i hans Hus, og jeg, saaledes var for omtrent et Aarhundrede tilbage en Christian og en Ludvig Reventlow dragne ud fra Hjemmet, og de havde siden gjort deres Fædreland Ære og Gavn. "De, min gode Christian Reventlow, er vel endnu ikke helt krøben ud af Ægget, men tegner dog til at blive en velskabt Kylling!"

Jeg skjalv under denne Hædersbevisning; hans eget Fag, Historie, var det der manglede, - hvad, om det nu gik mindre godt end han ventede? Det var ikke lykkedes mig at bringe Repetitionen tilende.

Den næste Dags Eftermiddag havde jeg dog min 1ste Character i Lommen og Studenterhuen trykt fast om Haaret. Den var selvfølgelig forud bleven indforskrevet fra Hovedstaden.

Ophold i Kjøbenhavn fra 1864 til 1870

Saa drog jeg da ind til Kjøbenhavn med den unge Students glade Sind og Forhaabninger.

Jeg kom til at bo hos Kaptain Langhoff, Fører af Dampskibet "Flora", en vakker smuk og beleven mand. Ogsaa hans Hustru var køn, net og livlig.

Min Fader havde paa Rejser lært ham at kende og syntes, at hans Hus efter det strenge Liv hos Rectoren i Nykøbing, maatte egne sig for mig.

Selv bar han endnu paa Erindringen om, hvorledes han i sin Ungdom i Kjøbenhavn havde boet hos en Præst og følt sig trykket af den noget pedantiske Tone, der herskede i dennes Hjem.

Lidt stormfuld var min Indtrædelse i Studenterlivet. Der var Rusgilde; den livlige Selskabsbroder og udmærkede Skuespiller Mantzius, havde under Indflydelse af Følelser, fremkaldte ved den ulykkelige Krig, udtalt sig uretfærdigere og mere æggende, end jeg fandt rigtigt. Jeg gik til Bordet til ham og sagde det. - "Aa, De hedder Reventlow, saa er De jo af en stor Æt!" og nu udspandt der sig en Ordveksel, der samlede Studenterne i en tæt Kreds omkring os! Den gennembrødes noget efter af Andræ - den ældste af Statsmandens Sønner - der ønskede at komme mig til Undsætning, og hvem Mantzius tiltordnede: "Er De Politispion?"

Dette løb dog af uden videre Følger.

Det var en anden lidt senere Begivenhed, som undertiden er bleven sammenblandet med denne, der drog André Lützens Eksklusion af Studenterforeningen efter sig.

Blandt de unge Studenters Blik, der udtryksfuldt hvilede paa mig, husker jeg Otto Borchseniusses, dengang en trofast Ledsager af den gamle hvidhaarede F. L. Liebenberg, Øhlenschlägers udgiver.

Nogen Tid efter saa jeg paa Gangvæggen opslaaet en harmfuld Protest gaaende i samme Retning som min og underskrevet: H. Drachmann! Saaledes var altsaa denne Digtets første Færd: Paa Trods af den herskende Stemning som saa ofte siden.

Forunderligt nok - stod det i Forbindelse hermed? - fik jeg, uden at have gjort Skridt derfor, Tilsigelse til Hofballeerne. Hvor elskværdigt og forekommende traadte ikke Hofmændene - Hofmarskal Løvenskjold, Kammerherre Smidth og andre - op overfor mig unge Menneske. "Trænger De til en kraftig Arm?" hører jeg den Sidste, Digteren Vilhelm Bergsøes Svigerfader, sige, hvorefter han hjalp til med min Forsyning ved Souperen.

Et stateligt Skue afgav Baronessen Nora Wedell med sin Datter, nu Lehnsgravinde Ahlefeldt, og Enkegravinde Schulin med sine to fejrede Døtre. Skønnest syntes mig dog de to uadskillelige Cousiner, Clara Rothe og Alma Treпка, siden Gesandten, Kh. Falbes og Maleren Carl Blochs Hustruer.

Scaveniusses, Ahlefeldt-Laurvigs, Frijs-Frijsenborgs, Wedell-Wedellsborgs, Hestgardens Commandør, - hvis elskværdige Frue senere sagdes at have taget sin Død over Corpsets Opløsning - Danneskjold-Samsøes (den senere Theaterchef) vare iblandt de Familier, der samlede ungdommen.

Men for at vende mig til Universitetet, hvorhen Vejen førte forbi Lægen, Professor Thornam, blandt hvis døtre Frk. Melitta, en af Kjøbenhavns Skønheder, tiltrak sig hver Students Øje -, saa hørte jeg der de filosofiske Professorer Rasmus Nielsen og Sibbern. Det ramme jysk, den stærke Snurren paa R'erne, de malende Haandbevægelser meddelte den førstes aandfulde tale endnu mere Liv.

Intet kan der dog lignedes ved min Overraskelse, da den gamle ærværdige Sibbern ganske uforberedt, midt under et Foredrag løfter sin brune Paryk fra det nu ganske skaldede Hoved og tilvifter sin Ansigt Køling med den.

Eller da han brat afbryder en lærd Udvikling med disse Ord: "Og saa er der to Ting, jeg dog straks maa gøre de nyankomne Studenter opmærksom paa. Det første: at De anvender megen Forsigtighed med hensyn til Retiraderne! Disse ere mange Steder her i Kjøbenhavn i den daarligste Forfatning; ja man kan endog let hente sig farlige Sygdomme der! Det andet: at De af Dem,

hvis forhold ikke er gode, her i Hovedstaden, hvor ingen kender Dem, ingenlunde behøver at anvende saa meget paa Deres Klædedragt, som maaske kunde være nødvendigt for Dem i Provindsbyerne!"

Herefter genoptog den menneskekærlige Visdomslærer Traaden i sin afbrudte filosofiske Udvikling.

Lykkeligvis blev min Eksamen en Succes.

Da jeg skulde eksamineres af Rasmus Nielsen, var Auditoriet med sine amphitetralsk anbragte Bænke stuvende fuldt. Man vidste: For Grever havde han vanligtvis kun to Characterer, i Almindelighed "Slet", en ganske enkelt Gang "Udmærket godt"! Den første gaves gerne paa særlig drastisk Maade. "Ønsker Herr Greven, at jeg skriver Dem et Non, eller foretrækker Deres Excellence at forlade Eksamen?"

"Den intuitive og den discursive Viden" lød Spørgsmaalet til mig. I Bogen indledes dette Afsnit med en længere latinsk Udvikling, som man ikke behøvede at lære, men som havde vakt min Interesse. Jeg begyndte altsaa at citere. "Ja saa, Candidaten ønsker at tale Latin" Nu, vær saa artig!" klang det noget ironisk fra den frygtede Eksaminator. Sikkert til stor Forbavselse afleverede jeg Stykket til Ende; nogle faa mindre Spørgsmaal - og forbindtligt anerkendende lød det nu fra Professoren: "Særdeles udmærket godt!"

Men Samvittighedens Stemme sagde, at ved intet andet Spørgsmaal vilde det tilnærmelsesvis være gaaet saaledes.

Saa var Sibbern tilbage. Logikken klarede stolt; ak, men Psychologien! En vældig del af Bogen havde jeg ikke naaet at repetere.

Med vanvittig Hast gennemfløj jeg den og kom naturligvis op deri! Det ene glas Vand nedsvælgedes efter det andet; herigennem var det Sæd hos den milde Professor at søge at fremkalde Forestilling om overvældende Nervøsitet.

Hvad der var bleven hængende af Bogens Indhold, gengav jeg sandseløst, deriblandt dette: "Her han hører ogsaa Talleyrands bekendte Udsagn om Emigranterne:" - "Nu, hvorledes lød, da Talleyrands bekendte Udsagn om Emigranterne?" Ak, det sagde Bogen ikke, men forudsatte det jo bekendt, hvad det visselig ikke var for mig. "De have intet lært og intet glemt" supplerede Sibbern faderligt. Nu er det lært for aldrig at glemmes.!

Og mirabile dictu: Jeg fik i disse to fag to meget Godt'er. Logikkens Sol havde gennemstraalt Psychologiens Mørke.

For at intet skulde mangle, saa var i den Tid netop min Grandonkel Einar Reventlow, der altid havde vist mig stor Godhed og Interesse, i Byen.

Hans gode Ven, Universitetsprofessor Holten fortalte ham, at Rasmus Nielsen til ham havde sagt: "Jeg har netop idag eksamineret en ung Reventlow, der viste sig at høre til de faa, som ikke blot forstaa at læse, men ogsaa forstaa, hvad de læse!"

En glad Hjemkomst altsaa i Ferien. Men derefter skulde der begyndes paa Juraen. Professor Paludan-Müllers Datter havde jo sagt: "Christian skal tage den store Eksamen." Bedre havde det vel været, om jeg var slaaet ind paa den mindre, Statsvidenskabens Vej. Thi Juraen laa ikke let for mig, den spottede mine redeligste Anstrængelser, og hvad den ikke gjorde, det besørgede min første Manuduktør - Ære være ham i Livets andre Forhold - senere Overformynder Th. Linde. "Jeg troer virkelig, jeg vil danne et Parti af: Ræ-ventlow, og Ro-senkrants og Ske-el." - Det skulde ikke bidrage til at hæve mit forud svage Mod, ikke heller naar han sagde: "Jo Ræventlow gælder saamænd for et Lys, - i visse Kredse!"

Senere Manuduktører, den ældre Øllgaard, hvem Døden bortrev i hans kraftige Alder, og Nørgaard, siden Generaldirektør²⁷, havde langt større Forstaaelse for min Natur. Men hverken de eller mine kjære Venner, Frits Nielsen, død som Højesteretsassessor og Einar Reventberg, siden cand. politicus og Ejer af Virestedgaard i Skaane, i hvis Moders Hus paa Vesterbro jeg kom meget, kunde afværge, at der udviklede sig en dyb Nedstemthed hos mig. "Ou est la femme?" lader sig maaske ofte med Grund spørge paa et saadant trin af en Livsførelse. Hos mig var der vaagnet en varm Sympathi for en ung Pige, nylig hjemkommen fra Skotland, hvor hendes Barndom var hengaaet.

Om den blev besvaret? Det ved vel kun hun; - thi hos mig fulgte med Følelsen af Uskikkethed til at tage Juridisk Eksamen ogsaa Uformuenhed til at søge at binde en andens Skæbne til min. Hun blev senere en Bankdirektørs Hustru.

Sygdom og Reconvalescens 1870 - 1873

Under et Besøg i Efteraaret 1870 hos mine Slægtninge paa Pugerup i Sverrig indtraadte Krisen, en stærk Nervefeber! To Aar tidligere var min kære Fader død.

Længe havde jeg forudset, at det maatte komme saaledes. Kort Tid før var jeg til Session; jeg havde en sikker Fornemmelse af, at jeg aldrig vilde kunne blive Soldat! Jeg sagde dette, blev endnu engang paa det nøjeste undersøgt; men Kjendelsen lød: "En fuldkommen Infanterist"

²⁷ Biogr. Leks. XII s 370

Det gik nu imidlertid anderledes. Efter først at være bragt til Kommunehospitalet, kom jeg derfra, ledsaget af min gamle Ven, Otto Lassen til Oringe.

Senere, efter at jeg havde været en Tid ved Landvæsenet hos min kjære Svoger Frederik Rosen paa Christianssæde og havde prøvet en Udlandsrejse - sammen med cand.med. Heramb, død som Læge i Nakskov - i Slutningen af Aaret 1871 til Hornheim ved Kiel.

Her levede endnu, næsten 80 Aar gammel, hos sin Søn og dennes Familie Asyllets Grundlægger, den milde, ærværdige Professor Jessen²⁸ med sin Hustru. I hans Liv havde Psykiatrien været Sjælen; jeg hørte sige: fremkaldt ved en Svaghedsfølelse hos ham selv. Indtil den Grad var den det vel neppe hos Sønnen²⁹, i hvis Haand Ledelsen laa, og hvem tillige Politik og Statistik vare Hovedinteresser.

Der taltes ofte om den svenske Digter, Esaias Tegnér, som havde tilbragt nogen tid der og efterladt sine værker som gave til Bibliotheket. Mod hans ydre Politur rettede den yngre Doctor Jessen forskellige Anker, blandt andet den, at han besad den Uvane jævnlige at spytte. "Frithjof og Ingeborg" forekom ham "wässerig"; ogsaa vor H.C. Ørsteds Betydning var efter hans Mening bleven meget overdreven. Maaske havde han som Tysk og Slesvig-Holstener nogen Antagonisme mod Danmark og de nordiske Riger, hvad De ikke var Tilfældet med Faderen. Stemningen i Kiel var hos det brede Folk dage endnu ganske augustenborgsk. Dr. Jessen derimod saa, ligesom min Fætter Ludvig Reventlow Landraad i Husum, nu Hertugdømmernes Vel bedst sikret ved Foreningen med Preussen. I en enkelt catholsk Familie, hvor jeg engang var, herskede Uvillie mod Keiseren; Kulturkampen flammede.

Til stor Velsignelse for mig boede der i Nærheden, i Preetz, kærlige Slægtninge, Klosterprovst Carl von Qualen og hans Hustru, Liane f. Reventlow, en datter af min Bedstefaders Broder Ludvig - de som politiske Modsætninger bekendte, højt begavede Brødre, Artur og Ludvig Reventlows, Søster.

Lykkelige Timer tilbragte jeg paa Besøg i deres smukke Hjem. Dannede og tillige religiøse, gengave de mig den Fred i Sindet, jeg saalænge havde savnet.

Under mit Ophold paa Hornheim oversatte jeg Spittas "Psalter und Harfe" paa Dansk og fik den udgivet hos Iversen & Tillge. Originalen var sendt mig af en Tante i Verden, Adelheit Reventlow, Enke efter min Faders 1835 afdøde Broder Ludvig.

Fra Hornheim gjorde jeg ogsaa ellers Udflugter, bl.a. til Landmandsforsamlingen i Nykøbing paa Falster 1872. Herfra var jeg paa Hardenberg hos det-

²⁸ Biogr. Leks. VIII, s 483.

²⁹ Biogr. Leks. VIII s 484.

tes besidder, Lehns greve Rudolph Holck Hardenberg Reventlow. Fra Barn-
dommen af havde han vist mig uforandret Godhed og Kjærlighed.

De sidste Aar i Kjøbenhavn før min Sygdom havde jeg tilbragt i hans Lej-
lighed, senest i Hofjuveler Michelsens Hus paa Kongens Nytorv. Han selv
tog kun under sine kortvarige Hovedstadsbesøg ind der.

Liv paa Brahetrolleborg fra 1873 til 1876

En solklar Sommerdag 1873 var mit Ophold på Hornheim til Ende. Min
Onkel og Tante på Trolleborg, Ferdinand og Benny Reventlow med deres
Søn og dennes Lærerinde, den siden, sammen med Frøken Mathiesen, af
Døvstummesagen fortjente Frøken Anna Thorup, samt min broder Ludvig,
ankom paa Hjemrejsen fra Udlandet til Kiel.

De toge mig med sig tilsøs til Svendborg og derfra videre tilvogns til Trol-
leborg, hvor jeg derefter levede en Række lykkelige Aar hos disse prægtige
Mennesker. Den Harmoni, der udgik fra dem, passede saa vel til herlige Nat-
tur der omkring, som jeg altid har elsket. Jeg fik mit Ønske opfyldt om at
lære Landvæsen hos daværende Forvalter Garde, hvis joviale, godhjertede
Væsen virkede opmuntrende og hvis Erfaring og Evne til at omgaaes Men-
nesker er kommen mig meget tilgode.

Jeg boede paa Slottet og fulgte min Onkel og Tante, naar de gæstede Nabo-
godserne.

Hvor mindes jeg Ande- og Gaasejagterne paa den dejlige skovomkrandsede
Nørresø og Brændegaardsø. Jeg ser Baron Erik Rosenørn Lehn fra Hvidkil-
de, Kammerherre Ove Sehested Juul fra Ravnholt, skønne statelige Skikkel-
ser, staaende oprejst i deres Baade, lægge den aldrig fejlende Bøsse til Kin-
den, ser Røgen trække hen over Vandfladen, Hunden bringe Byttet til Baa-
den.

En elskværdig Nabo var den kundskabsrige, gamle, milde Excellence, Ba-
ron Adam Holsten Charisius på Holstenshus. Et idyllisk Billede at se ham
med udbredte Arme, gaa den, ligesom han, hvidhaarede gamle Gartner Eltz-
holtz paa Trolleborg i Møde. Lehns greve Erik Schaffalitzky paa Arreskov,
en kraftig, dygtig, paapasselig Landmand, med Familie var hyppige Gæster,
ligesom Søsteren Angelique paa Brobygaard og Broderen Carl paa Skjol-
demose, jævn og folkekjær, min gamle Ven! Og paa Trolleborg selv: Over-
inspecteuren, Cancelliraad Lützen - skævt Hoved, rødkantede Øjne, rødt
Haar, men dirrende af Energi, dygtig, virksom og beslutsom! Ved Siden af
ham hans trinde, godmodige, inderlig tilfredse Hustru og deres vakre Døtre.
Lægen, den hjertensgode, høittalende Doctor Krohn, en sand Original, der

stod højt hos hele Familien Reventlow og hos mange flere, den ret selvbevidste, myndige Pastor Bagger, den ranke, brave Jagtjunker, Skovrider Poulsen fra Ditlevsløst, den pertentlig ordentlige Forpagter Mau på Høbbet, født på Fehmern, - med sit: "Ach Du liebster, frommer Gott!" særligt fremført ved Whistbordet, naar hans Ven, Doctoren, drillede ham, saa Taare på Taare stille randt ned ad hans Kinder.

Ja, hvormange Minder om hvormange Mennesker knytte sig til dette dejlige Sted, saa minderigt ogsaa for vor Historie! Her lærte jeg hende at kende, der med sit rige Hjerte, sit trofaste Sind, sin kloge, stærke Tanke blev mit Livs Velsignelse: Frøken Sophie Schjær, en Datter af afdøde Lærer Morten Schjær i Troense paa Taasinge, igennem sin Moder Henriette, født Bonde, i familie med den højt fortjente Professor Øst, i sin tid Forstander for Seminariet "Bernstorffsminde".

Her saa jeg, efter min kjære Onkels Død, siddende i hans Stue i "Berlingske" den Gaard udbudt til Salg, som jeg, efter at have læst Beskrivelsen af den i Traps "Danmark", fandt fuldt ud svarende til mine Ønsker, og som blev vort lykkelige Hjem i 20 Aar: Christianslund ved Randers i Jylland.

Pastor Bagger fra Haagerup viede os i Brahetrolleborg Kirke den 9de Juni 1876, alt imedens en mild Regn ustandseligt strømmede ned.

Festen derefter fandt sted i Brahetrolleborg Vandmølle, tæt ved Hovedgaarden, hvor min Hustru havde boet de sidste Aar hos sin Moders Søster, den i sit Ydre om Enkedronning Caroline Amalie mindende Fru Sophie Schwendensen, der elskede hende som sit eget Barn.

Her var ligesom et Midtpunkt, hvor den talrige Slægt, - foruden sin Svigermoder, to andre Søstre, Fru Schroll og Fru Havemann, med deres Børn - i trofast Sammenhold ofte samledes om hende, den barnløse, og den ærværdige gamle Mormoder.

Blandt Bryllupsgæsterne var ogsaa min Onkel, Grev Holck, der ved sin Støtte havde sat mig i Stand til at grunde vort nye Bo.

Tøfler m.m. fløj om os, da to hvide Heste førte min Hustru og mig bort til Odense som den første Station.

Gennem Jylland kom vi den følgende Dag i Coupé med Statsraad Mourier Petersen, en udmærket Mand, men hvis ivrige, knastørre Tale om Bankvæsen og desl. dog egentlig ikke ganske passede for en ungt Par Dagen efter Brylluppet. Ved Laurbjerg Station afhentede vor egen Vogn os.

Da vi fra Landsbyen Jebjerg vare svingede op mod den højtliggende Ørum Kirke, omgivet af vore rige, duftende Kløvermark, da min Hustru derfra saa sit nye Hjem ligge langt nede ved den vidtstrakte Bakkens Fod, paa tre Sider omsluttet af sin Skov, men ligesom aabnende sig imod os, - saa Flaget, der

havde tilhørt hendes Forældre, til Velkomst vifte fra Stangen, da formaede hun ikke at blive Herre over sin inderlige Bevægelse, og Taarene fik frit Løb.

"Christianslund" fra 1876 til 1896

Dette første, skønne Indtryk tabte sig aldrig, og ofte har det, naar vi paa Hjemvejen fra et Selskab i Randers eller andetsteds havde passeret Hulvejen og vare drejede ind i Haven, været mig en Lyst at høre min Hustru udbryde: "O Gudskelov, man har et Hjem!"

Hvor lykkeligt var ikke ogsaa det Liv, der førtes i dette - hvor rigt igennem de Glæder, Børnene gjorde: Dyb var Sorgen, da to smaa Piger tidligt kaldtes bort; men hvilke Fuldkommenheder opdagede vi ikke dagligt - og, som vi syntes: alle med os - hos dem vi beholdt: Rudolph, Malvine og Eduard, fødte i Aarene 1879, 1882 og 1883.

Glæden forhøjedes, da endnu en lille Datter - i Hundredeaaret efter Stavnbaandets Løsning - kom til og modtog Navn efter Bondevennen Johan Ludvig Reventlows sjeldne Hustru Sybille.

Sund og frisk voksede hun til, en flittig Bi fra sin tidligste Alder, vandrede, naar der tærskedes, sin Gang med Folkene, en levende, lille Halmstak lig, fra Laden over til Stalden, hvor Byrden aflæssedes. Eller hun saas i Middagstiden, siddende paa en lille Træbænk foran denne, nyde Hvilen sammen med sin udkaarne, jævndrende Ven, i hendes Tungemaal lydende navnet "Søren", en søn af en af Daglejerne. Ikke uden Grund havde min Cousine, Hilda, Hofdamen, foreslået at benævne hende selv "Jubilea" efter Fødselsaaret; thi Jubilæumsfester afholdtes trindt om i Landet, og, qua Epigon, var jeg indbudet til flere af dem, holdt på Skovbakken i Randers, hvor 8-10.000 Mennesker vare samlede, Hovedtalen og bragte ved Afsløring af Nationalmindesmærket for min Oldefader i Frederiksborg Slotshave d 15de August Familiens Tak.

Gode elskværdige Naboer havde vi; en mildere, beskednere Mand en Nabo-gaarden Lundbjergs Ejer, Løjtnant, senere Ritmester Othar Müller har jeg ikke kendt! "Nu kan a dog aldrig faa i mit Ho'de, hvor Kongen ka' hitt' Rede i alle de Men'sker!" udbød i den dybeste Forbavselse Egnens Landpostbud ved denne Forfremmelse.

Hans bakkede, skovklædte Ejendom passede saa vel til hans Sands for Plantning og Havebrug. Som Avlsgaard var den mindre indbringende, som

Landmand han ængsteligere for at volde andre Tab, end for selv at lide Tab ved dem.

Pastor E.S Koefoeds i Værum - Hustruen født Munch -, brave, hyggelige Mennesker med mange, tildels desværre svagelige Børn, havde den Sorg at miste flere af disse i en voksen Alder. Var der Aftenselskab hos dem, fulgte Præsten den gamle Skik, at hver eneste Gæst af Værten måtte fejres ved en højstemt Tale. "Ja, nu skal jeg til det igen", undskyldte han sig hos sin Borddame, naar han, efter et kort Minuts Pusterum, paany rejste sig i Pligtens Medfør overfor den næste i Rækken. Hvor overraskende og snørklede end Vendingerne ofte bleve i Begyndelsen var ufravigeligt den samme: "Tidene skifte!" Han havde Ret til at sige det; thi han var født 1811. Guldbryllup og 50 Aars Embedsjubilæum naaede han at holde i Værum Præstegaard og lever endnu, 96 Aar gammel som emeritus i "Lykkens Minde" Søndermarksvej i Valby. Og dette trods Hovedpine og kolde Fødder, uden hvilke jeg ikke har kendt ham, og som nødte ham til at gaa med Træsko, - ved hans Persons Lidenhed et pudsigt Syn - naar han færdedes ude. Noget, han som ivrig Landmand og Fodgænger gjorde meget.

En stiv Nationalliberal havde han været og var ved Folkethingsvalg i Randers Valgbestyrelsens Formand.

Paa Frisenvold boede Familien Preetzmann, Moder og Børn; siden købtes den af Hofjægermester, Major Thycho Honnens de Lichtenberg paa Bidstrup og overdroges til den forrige Ejerindes ældste Søn - nuværende Jægermester Sophus Preetzmann, en virksom og dygtig Landmand, da denne ægtede hans Datter.

Med Bidstrupperne stode vi ogsaa i nær Forbindelse, blandt dem med Stamhusbesidderindens - Manden var prince consort, en udmærket Administrator - Moder, den gamle Kammerherreinde de Lichtenberg, født Arenstorff, æret og elsket af hele Egnen! Hun var ligeledes Moder til Justitsraadinde Hvass. Dennes Mand, tidligere Kontorchef under Ministeriet Rottwitt, som han solgte for at flytte til Rolighed, nærmere ved Randers. Litherært dannet, intelligens, ihærdig og maalbevidst, kom han til at spille en stor Rolle i Jyllands livligt pulserende offentlige Liv.

Til Bønderne i min Egn kom jeg, skjønt i politisk Anskuelse forskellige fra dem, i det venskabeligste Forhold. Varmt paavirkede af Højskolebevægelsen, indtog de unge et højt Trin, ikke hvad Købmandskab - hvori Jyden jo er Mester - og hvad Landbrug, særligt Hesteavl, alene angaar, men ogsaa i moralsk Henseende, i Dannelse og Oplysning! Christianslund købtes i den allerdyreste Tid; allerede Aaret efter vare Hvedepriserne dalede næsten til det halve! En god Gaard med frugtbar Jorder - 153 Tdr. 1 Ager, 35 Eng og 65 Skov, Hartkorn 22 5/8 Td. - var det imidlertid. Den er beskrevet i "Landbrugets Udvikling i Danmark" af I.B. Krarup, Tillæg til første Bind s. 47-50.

Driften og Forskønnelsen af den optog mig i høj Grad, uden at jeg dog derfor turde kalde mig nogen egentlig praktisk og dygtig Landmand; dertil var jeg kommen alt for sent til Landvæsenet. En uvurderlig Støtte fandt jeg i min Hustru, der ejede alt, hvad jeg savnede, i en i Sandhed sjelden Grad. Jeg havde flinke Forvaltere - to af dem, Kroyer og Stapel, have nu Forpagtninger på Sjælland: Juellund og Taarnholm.

Med Hensyn til Skoven, mest Bøg og Eg, søgte jeg sagkyndig Bistand hos min gamle Ven fra Kjøbenhavn Forstkandidat J. Jespersen, da boende i Rønde som Landinspektør, senere Overklitfoged i Thisted Amt.

Den frembød de skønneste Partier og Udsigter, en tidligere nævnt Hulvej førte igennem den ene, bakkede Del. Den anden, større Part, Lammeskoven, bredte sig jævnt Syd for Gaarden, fra hvilken en bred og lige Kørevej førte igennem den.

Det største Øjeblik i en Jydes Liv er det, da han kan sælge en Hingst. Et sligt oprandt virkelig for mig, og jeg følte det som et Borgerbrev, jeg havde modtaget. "Guldharald" og "Valdemar Atterdag" fødte og baarne på Christianslund indkøbtes til Sjælland af den nydannede "Taastrup Hesteavlsforening".

I dette Foraar endte Døden den sidstes gavnlige Virksomhed, ikke uden at "Landmandsblade" indeholdt en lang og hædrende Necrolog over den.

Med Trolleborg vedblev jeg at staa i stadig Forbindelse. I min onkels Testamente havde han, indtil hans Søn, Christian Einar blev fuldmyndig - Tidsrummet kom til at strække sig fra 1875 til 1889 - indsat sin svoger, min Fætter Christian Ditlev Reventlow, paa Finnhult i Skaane, svensk cand.jur. & politics, og mig til Administratorer for dette Baroni samt for Grevskabet Reventlow i Sundeved, med Forpligtelse til at supplere os med en tredie. Vi valgte Amtmand i Svendborg Amt, Grav Brochenhuus Schack, og han blev, dels fordi han boede Trolleborg saa nær, dels på Grund af sin Stilling, Indsigt og Erfaring, den, der havde Hovedindflydelsen.

Hyppige og regelmæssige Rejser til det mig saa kjære Sted medførte naturligvis dette mit Hverv.

Uden den dermed følgende Indtægt af 4000 Kr. aarlig (Grev Schack afslog for sit vedkommende ethvert Vederlag) i Forbindelse med de 2000 Kr., der udgjorde min Apanage som nærmeste Successor, vilde jeg heller ikke have kunnet købe eller bevare Christianslund.

Efterhaanden droges jeg noget ind i de offentlige Anliggender, valgtes bl.a. ind i Aaforstanderskabet for Gudena, med Politimester i Randers, Kammerjunker G. Hannens som formand, samt var næsten fra først af og indtil min Afrejse Medlem af Randers Amts Husholdningsselskabs Bestyrelse.

Ogsaa blev jeg en af de to Delegerede, som dette foruden Formanden sendte til Foreningen af jyske Landboforeningers Aarsmøde i Aarhus.

Herigennem kom jeg i Berøring med Størstedelen af Jyllands ledende Mænd, Godsejere, Bønder, Politikere, Højskoleforstandere, Consulenter - deriblandt med mange, der havde eller fik Sæde i Rigsdagen.

Det var ikke langt fra, at jeg selv var kommen ind i denne, hvad jeg dog ikke attraaede. Til Arbejdet der hørte et mere praktisk og forretningsmæssigt anlagt Naturel end mit. Imidlertid gav jeg, under et længere Ophold paa Trolleborg i Aaret 1881 efter for varme Opfordringer til at stille mig i Faaborg imod den hidtilværende Folkethingsmand, Michael Pedersen. Han valgtes med 1060 Stemmer, medens jeg kun naaede 806, i hvert Fald et højere Tal, end nogen af hans Medbejlere hidtil havde opnaaet.

I min egen Kreds var jeg oftere ordførende Stiller for Kammerherre Lütichau, ledsagede ogsaa denne paa Rejser i Kredsen. Pudsige Scener kunde foregaa, som da han paa et Vælgermøde havde besvaret en Interpellation om sin Stilling til Kjøbenhavns Befæstning. Interpellanten, en Bonde fra min Egn, formulerede sin Tak saaledes: "A havde intet imod Svaret uden det ene, at det var for langt!"

Det havde været en Nødvendighed, for at det ikke skulde virke altfor æggende; Kvitteringen var forsaavidt lige saa rammende, som den var kort og klar.

I Aaret 1892 udnævnte Hans Majestæt Kong Christian den Niende mig til Hofjægermester.

Det følgende Aar valgtes jeg til Medlem af den forberedende Komité for den 17de danske Landmandsforsamling og fik Sæde i Produktudvalget. Under selve denne, der vandt sted i 1894, overdroges det mig ved Festminddagen i Overværelse af Hans Majestæt Kongen og Deres Kongelige Højheder Kronprinsen og Prinserne Valdemar og Christian at holde Talen for Danmark.

Lidet anede jeg, da jeg søgte at give de Følelser mod Fædreland og Kongehus, der besjælede alle, Udtryk, at dette, hvad mig angik, skulde blive ligesom et Farvel. To Aar senere blev min Bopæl udenfor Danmarks Grænser og har været det siden om end under Bevarelse af Borgerret og undersaatligt Forhold.

Først betroedes der mig dog endnu samme Aar, maaske fordi jeg havde virket for, at en Havebrugsudstilling knyttedes til Landmandsforsamlingen, stillingen som Formand for det jyske Haveselskab.

Intet Hverv kunde være mig kærere; thi ingen havde haft bedre Lejlighed end jeg, til at overbevise mig om, hvor langt de ellers saa flittige og vind-

skibelige Jyder, hvad Sands for Frugt og Blomster angik, stode tilbage for Øboerne.

Usigeligt tunge havde imidlertid de sidste Aar i Hjemmet været for min Hustru og mig. Sjælen blandt vore Børn, vor elskede lille Malvine havde paa en Skovtur paa hendes 9 Aars Fødselsdag, under hvilken vi uventet overfaldtes af Regn, paadraget sig en Forkølelse, der ikke vilde vige og omsider angreb Lungen.

Min Hustru tilbragte Vinteren 1892 til 93 med hende i Ajaccio. Ved Hjemkomsten var hun bleven langt fyldigere, og vi hengave os til det lyseste Haab. Men i det ogsaa på anden vis for os skæbnesvangre Aar 1895 slog om Efteraaret en Kighoste sig til, som gav hende det sidste Knæk. Hun bortkaldtes fra os den 27de December. "Jeg vil jo saa gerne dø!" var hendes sidste Ord, og min Hustru har aldrig forvunden Tabet af den yndige, fromme trettenaarige Datter, der havde været en Lysalf i Hjemmet, elsket af alle og nu gik bort, lutret gennem Smerter, som ingen havde kunnet bære med større Taalmod end hun. Længe havde hun vidst at hun skulde dø, men skjult for os, at hun vidste det.

I Aarets Midte var en Begivenhed indtruffen, der skulde gribe afgørende ind i vore ydre Livsforhold.

Af min Moders to Brødre var den yngre, Gottlieb von Heimbruch (medens Hannover bestod som Kongerige, dets Gesandt i Kassel, Darmstadt og Karlsruhe, samt Forbundsgesandt i Frankfurt), død ugift 1872 i en alder af halvfjerdsindstyve Aar.

Den ældre, Christian von Heimbruch, havde været Oberstløjtnant og Fløjadjutant hos Kong Georg V, hans Hustru, Louise, Lonny kaldet, med hvem han levede i barnløst Ægteskab, Statsdame hos Dronningen. Hun var født von Helldorff og stammede fra Godset Drackendorf i Thüringen.

I en lang Række af Aar havde de ledsaget den fordrevne Kongefamilie, men omsider taget Ophold paa min Onkels Fædrendegods, Varste, ikke langt fra Byen Verden ved Aller.

Den 14.de Juni 1895 døde ogsaa denne min Onkel, og ifølge de af ham og hans tidligere bortgangne Broder Bestemmelser tiltraadte jeg det af dem oprettede Fideicommis, "Varste Polle". Polle ligger ved Weseren, ved Byen af samme Navn, i Kreis Hameln.

Samtidig blev jeg tillige Besidder af Fideicommisset "Koppel". - Dette var omtrent 40 Aar tidligere bleven oprettet af min Moders Morbrødre, Stats- og Indenrigsminister samt Præsident for Statsraadet, Johann Caspar von der Wisch, død ugift 1865 i Alder af 80 Aar, og Major Hieronymus von de Wisch, der ligeledes ugift døde i 1873, 85 Aar gammel.

For det Tilfælde, at de forblevne barnløse, havde de indsat til Arving: Først min ovennævnte morbroder Christian von Heimbruch og hans broder Gottlieb von Heimbruch, hvis Moder var Opretternes yngste Søster.

Dernæst Opretternes ældste Søsters, i Ægteskab med Hieronymus von der Decken, General af Cavalleriet, fødte Datter, Grevinde Adelheid Reventlow, Enke efter min Faders Broder Ludvig.

Endelig Opretternes yngste Søsters Datter, min Moders ældre Søster, fru Adelheid von Klencke, gift med Major Aleksander von Klencke til Oenigstedt m.m., i dennes første Ægteskab - samt: saafremt alle disse døde barnløse, min Moder.

Ved min Onkel, Chr. von Heimbruchs Død i Aaret 1895 var ingen andre af alle de nævnte Personer i Live end Grevinde Adelheid Reventlow, der var barnløs, og min Moder.

Da begge disse gave Afkald paa deres Ret og ingen af samtlige afdøde havde efterladt sig Børn, tilfaldt Fideicommisset "Koppel" mig.

Jeg maatte herefter skride til Salget af vort dyrebare "Christianslund" og dette kom til at finde Sted i August 1896.

Led Danmark Afgang mod Syd, saa fik det Tilgang fra Nord, idet de var nuværende Hofjægermester Adam Løvenskjold fra Fossum i Norge, forlovet med Frøken Alvilda Mourier Petersen, der blev Køberen.

Tre elskede Børn hvile nu ved den højtliggende Ørum Kirke, hvorfra min Hustru første Gang fik Øje paa sit Hjem.

Det skulde atter, som for tyve Aar siden, komme til at huse et ungt, nygift Par.